

EU kommissionär Cecilia Malmström

"Vart är EU på väg?"

Sälen, 13 januari 2013

Ers Kungliga Höghet, Vänner, kollegor, mina damer och herrar,
Stort tack till Folk och Försvar för inbjudan och för årets spännande program. Rikskonferensen är utan tvekan en av årets höjdpunkter för mig. Jag ser fram emot spännande diskussioner.

Låt mig dock börja, såsom titeln på mitt anförande anger, med en lägesrapport från Bryssel. Även om vi dessa dagar ska debattera säkerhetspolitik, är det oundvikligt att inleda med den övergripande utvecklingen i EU eftersom den i stor utsträckning påverkar säkerhetspolitiken.

Det har varit en spännande tid i europapolitiken och det är en förmån att få följa – och i liten grad försöka påverka – den från Bryssel. Den ekonomiska krisen påverkar alla områden inom EU och tvingar oss att tänka nytt och modigt. Många skyller krisen på EU och vi ser hur stödet för de europeiska institutionerna och samarbetet sjunker.

Det tycks som om allt färre talar entusiastiskt om EU:s framtid, snarare är det olyckskorparna och undergångsprofeterna som har dominerat debatten.

Varför är det så?

Det främsta skälet är att vi i Europa idag inte ser tillräckligt med ledare som tar ansvar för det europeiska projektet. Det verkar populärare att skylla dagens ekonomiska kris, men även andra saker, på EU än att se bakomliggande skäl.

Tro mig, jag är den första att veta att EU har allvarliga brister och att misstag har begåtts. Krisen är verkligen mycket allvarlig och slår oerhört hårt mot miljontals människor. Men nu gäller det att vi tar itu med att verkligen lösa problemen tillsammans och inte ställer oss vid sidan av samarbetet eller börjar med nationalistisk retorik.

Visst är det så att populism i olika former trivs i ekonomiskt dåliga tider men jag tror inte det är hela sanningen. Det vi ser i flera europeiska stater är skrämmande och mer genomgripande än vad vi vill erkänna. Vi ser i Europa en framväxt av protektionism, främlingsfientlighet och unken nationalism.

Och det är med besvikelse jag ser att EU – inklusive min egen institution, kommissionen – inte agerar starkare mot stater som Ungern när tydliga övertramp sker, eller när våldet mot migranter i

Grekland eskalerar. Jag tror att vi kommer att återkomma till detta senare i eftermiddag.

Främlingsfientliga och populistiska krafter har inte sedan andra världskriget haft så stort inflytande på de nationella parlamenten som man har idag. Och fortsätter den här trenden – vilket inte verkar helt osannolikt – kommer nästa EU-parlamentsval 2014 ytterligare stärka dessa krafter. Vi får inte underskatta betydelsen av vad det skulle innebära för det europeiska projektet.

Vi kan bara återvinna medborgarnas förtroende om vi ägnar all kraft åt att finna en klok väg ut ur den ekonomiska krisen. Många av oss som har följt den europeiska debatten har innerst inne alltid vetat att "man inte kan ha gemensam valuta, utan att också ha en starkare politisk och ekonomisk Union".

Kanske trodde vi att vi skulle få mer tid att få den politiska delen på plats. Den ekonomiska krisen slog dock till med stor kraft och avslöjade en hel del obalanser och brister i styrningen av Euro-samarbetet.

Krisen har visat att vi är starkt beroende av varandra, och det har därför blivit legitimt på ett nytt sätt att lägga oss i varandras ekonomiska politik.

Krisen har också redan lett till en hel del reformer som bedömdes som orealistiska för bara några år sedan. Faktum är att den ekonomiska samordning vi nu genomfört var reformer som i konventet om Europas framtid, avvisades som tokfederalistiska och helt ogenomförbara. Men nu har vi på bara ett par år byggt "brandväggar", finansiella stabiliseringsmekanismer, rekapitaliserat banker, och inte minst stärkt styrningen och övervakningen inom EU, både av finansiella marknader och för ekonomierna i stort.

Arbetet är inte klart. En banktillsyn håller på att komma på plats, men resten av bankunion återstår att utveckla. Ytterligare förslag är att vänta, vissa mer långtgående än andra.

Jag tycker att det är viktigt att vi tar EU-arbetet framåt stegvis, inte språngvis. Vi bör först komma fram till vilka problem vi bäst löser tillsammans och sedan se om vi har de nödvändiga instrumenten för detta. Fördragsändringar kan bli nödvändiga, men är inget självändamål.

Att det framtida EU-samarbetet till stor del kommer drivas av euro-medlemmar är mycket troligt. De länder som idag står utanför måste förhålla sig till de beslut som fattas i den inre kretsen.

I förlängningen är detta förstås ingen bra lösning och jag tror att Sverige – och flera andra länder – snart behöver signalera om man är seriös med att vilja ansluta sig till euron eller ej. För de länder som väljer att stå utanför är risken stor att man hamnar på läktaren.

Jag kan inte nog understryka vikten av att vi håller ihop EU-samarbetet. Det är ju genom fler medlemmar vi växer i styrka, inte färre.

Just därför är det med förfäran jag följer debatten i Storbritannien, där jag är rädd att en boll kan ha kommit i rullning utan att ledande politiker vet hur de ska få stopp på den. Ett EU utan Storbritannien är ett svagare EU, inte minst för oss som arbetar med säkerhetspolitik.

Det för mig då in på den fråga som jag tror att många av oss här idag ställer sig: Hur mår EUs säkerhetspolitik och hur kommer den att påverkas av allt som sker just nu?

Det vore förmätet att säga att jag har svaren men låt mig i alla fall ge några reflektioner.

Förväntningarna på utrikestjänsten och den höge representanten Cathy Ashton är stora. Det ska de vara eftersom det finns en stor potential och ett stort behov av att EU får en mer samstämmig utrikespolitik.

Det är ingen hemlighet att det varit två tuffa år för utrikestjänsten. Ett skäl är det praktiska med att få ihop en ny institution – alla här inne vet hur det är med organisationsförändringar – det tar lite längre än vad man tror att få det nya på plats.

Ett annat skäl är den politiska utmaningen att sätta tydliga prioriteringar. I vissa fall, såsom Kosovo och Iran, har det varit framgångsrikt, men i andra delar söker man fortfarande sin roll.

Ett område som vi ofta diskuterar inom utrikestjänsten och kommissionen är EUs relation till Ryssland och länderna i vårt östra grannskap. Det är ingen hemlighet att jag är kritisk till utvecklingen i Ryssland. Landet förefaller vara på väg tillbaka till ett mer auktoritärt system där medborgerliga rättigheter får stå tillbaka för det man kallar "landets bästa".

EU behöver därför finna en bra formel för hur vi ska förhålla oss till Ryssland. Landet är en partner i vissa frågor men vi måste vara tydliga i värderingsfrågorna. En viktig komponent blir att fortsätta utveckla relationerna med länderna i det östra grannskapet såsom Georgien och Moldavien men även Ukraina.

* * *

Utmaningarna för EUs utrikes- och säkerhetspolitik är många. Sverige, och inte minst utrikesministern själv, har vid upprepade tillfällen drivit på för att EU ska uppdatera sin säkerhetsstrategi som i grunden är 10 år gammal. Det är nog ett klokt förslag men för att det ska bli bra har jag två önskemål

I) Strategin ska i större utsträckning än den nuvarande täcka både yttre och inre hot,

II) man måste man våga göra vissa prioriteringar samt förklara hur man avser uppnå dem. Strategier i alla ära – och EU gör många – men de måste leda till konkreta förändringar på marken.

En del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är förstås det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet – ESFP, ett arbete som när det inleddes i början av 2000-talet drevs med en imponerande kraft.

Nu 13 år senare är situationen en annan. Stödet för ESFP har minskat och skulle lite tillspetsat kunna liknas vid sagan om Törnrosa – och än mer talande är det engelska namnet "Sleeping Beauty". Någon behöver komma och väcka den sovande skönheten.

Förhoppningsvis var Europeiska rådets uttalande från toppmötet i december om en ambitionshöjning för ESFP ett steg i rätt riktning. I slutet på året skall ett särskilt toppmöte ägnas åt att diskutera försvarspolitiken. Ytterligare ett positivt tecken är planerna på en militär utbildningsinsats i Mali. Sahelregionen är viktig för oss, inte minst då vi ser oroväckande tendenser om att terrorister håller på att utveckla sin verksamhet där.

En förutsättning för att ESFP åter ska få den livskraft vi vill se är att medlemsstaterna – och då främst Storbritannien och Frankrike – bestämmer sig för att prioritera det arbetet. Men signalerna från framför allt Storbritannien har de senaste åren inte varit allt för positiva.

* * *

Hur mår då den inre säkerheten i EU? Det är det område jag ansvarar för i kommissionen.

Jag skulle vilja påstå att det går åt rätt håll men givet känsligheten är detta ett arbete som kommer ta lång tid. Och vi måste bygga det på rätt grund.

Inom EU arbetar vi alltför ofta med premissen "lite av allt". Jag försöker ändra det och istället verka för färre men tydligare prioriteringar.

Och att det vi gör inte ska ske isolerat från andra områden. Säkerhet skapas genom samarbete, både mellan länder och mellan politikområden. Och det hålls samman av förtroende och tillit.

Hur kan man till exempel bli bättre på att förhindra terrorister att spränga flygplan om man inte arbetar med transportmyndigheter för att förbättra säkerheten på flygplatser?

Vilka är då våra prioriteringar? Vi utgår fortfarande från den inre säkerhetsstrategi vi antog hösten 2010. Låt mig nämna tre områden där vi tar krafttag 2013.

Det första är **Terroristhotet** och särskilt det som är kopplat till den ökande extremismen vi ser i Europa.

Vår utgångspunkt är att detta är ett problem som inte begränsas till en ideologi. Det innebär att alla EU-länder löper risk att utsättas för våldsam extremism, även de som försöka göra gällande att de inte har några problem eftersom de inte ser ett hot från Al Qaida.

Vårt mål är först och främst att förebygga en ökad radikaliseringsmen även kunna bidra med verktyg för att hjälpa personer som vill lämna grupper som sysslar med våldsbejakande åtgärder.

I flera EU-länder, inklusive Sverige, görs det många bra saker för att motverka radikaliserings. Däremot är vi alldeles för dåliga på att lära oss av varandras lyckade och misslyckade försök, samt att vi är för dåliga på att koppla ihop de olika aktörerna.

Vi satte därför upp RAN - Radicalisation Awareness Network - som nu syftar till att på europeisk nivå få bättre samverkan mellan poliser, frivilligorganisationer, socialarbetare, skolor och andra aktiva grupper.

Jag är glad att vi i nätverket på ledande positioner lyckats knyta till oss både Magnus Ranstorp från FHS och Robert Örell från Fryshuset.

Vad ska då RAN-nätverkets arbete leda till? Om två veckor har vi ett stort möte i Bryssel och inför det har vårt nätverk utvecklat nya policyförslag som EUs ministrar ska diskutera.

Jag hoppas att detta blir ett bra avstamp inför hösten då vi avser uppdatera EUs strategi mot våldsbejakande extremism. I det arbetet vill jag också inkludera utrikestjänsten.

Det andra området är **den organiserade brottsligheten**

Det är inte bara Sverige som tar krafttag mot den organiserade brottsligheten. Många EU-länder uppfattar detta som ett allvarligt problem. Utmaningarna är många, inte minst för att brottslingarna är bra på att anpassa sig efter vilka brott som är mest lönsamma och vilka länder som har svagast lagstiftning.

Detta fick jag ett exempel på när jag för en tid sedan såg en karta som EUs polismyndighet, Europol, hade beslagtagit från den bulgariska maffian. Det var en europakarta som var full med döskallar och smileys beroende på var det i Europa uppfattades som mest lönsamt att begå brott. För Skandinavien stod det bara "utforska området".

För mig handlar det mycket om att vi täpper till juridiska luckor samt ökar det operativa samarbetet mellan polisen i de olika länderna.

Det tredje området är det växande **cyberhotet**.

Detta är något jag ser mycket allvarligt på. Det ökade cyberhotet kan få konsekvenser på många områden. Det försvagar vår möjlighet att utnyttja Internet till fullo, vare sig det handlar om att köpa julklappar, kommunicera med vänner eller säkra kritisk infrastruktur.

Internet används alltmer av den organiserade brottsligheten och stater som inser det behagliga att sitta långt ifrån det mål man angriper.

I fredags invigde jag på Europol ett centrum mot IT-brott som jag hoppas ska kunna hjälpa polisen i de olika medlemsstaterna att bekämpa IT-brott såsom bedrägerier, sexuellt utnyttjande av barn på nätet men även vid större attacker på kritisk infrastruktur.

Det handlar framför allt om att hålla ihop brottsmålsutredningar men också att hjälpa till med hotbildsbedömningar och bygga kunskap om hur vi bättre möter IT-kriminaliteten.

Men för att blir riktigt effektiva måste vi få ihop hela kedjan i IT-säkerhetsarbetet från förebyggande, till respons och internationell samverkan. Därför håller jag, tillsammans med Cathy Ashton och kommissionären för den digitala agendan Neelie Kroes, på att utveckla en övergripande IT-säkerhetsstrategi.

Strategin som jag hoppas blir klar om några veckor har den ambitiösa målsättningen att göra EU – byggt på starka medborgerliga rättigheter – till det säkraste online-området i världen.

Med dessa åtgärder anser jag att vi gradvis ökar den inre säkerheten inom EU. Men dessa inre hot och utmaningar måste i större utsträckning kopplas till de yttre utmaningarna för en konsekvent sammanhållande säkerhetsstrategi där vi använder alla våra verktyg.

Detta var min lägesrapport från Bryssel. Jag tänkte avsluta med några rekommendationer för EU och Sverige inför det fortsatta arbetet.

Som fågeln Fenix är EU känt för att varje gång komma ur en djup kris som en starkare aktör. Den här gången kan det dock vara annorlunda, och det skulle medföra stora konsekvenser för hela EU-samarbetet.

Sveriges och EUs utmaningar sammanfaller i stor utsträckning.

1. Finn en realistisk färdriktning för hanteringen av den ekonomiska krisen

Alla EU:s problem löses inte med nya visioner eller fördrag som flyttar fram samarbetet åtta steg. Vi slogs för ett Lissabonfördrag men innan vi ens fått det fullt ut på plats talar vi om nya fördrag och nya samarbeten. Det ekonomiska arbetet bör utvecklas men det bör i första hand ske genom att vi gör de reformer vi lovat varandra inom inre marknad, handel, strukturreformer etc.

Fördragsändringar, om de behövs, bör för närvarande begränsas. Samtidigt finns det demokratiska brister som behöver åtgärdas och vi behöver få gång en debatt om tänkbara reformer, kanske är den stundande valrörelsen 2014 till Europaparlament ett bra sådant tillfälle.

Sverige skulle må bra av att tydligare definiera hur man vill se EU-samarbetet, att bara säga nej till olika förslag skapar varken framtidstänk eller förhandlingsframgångar i Bryssel. Bättre då att vara proaktiv och komma med förslag som innebär att EU, så ofta det är möjligt, går framåt med alla 27 medlemsstater. Jag hoppas också att fler svenska politiska partier kommer verka för ett framtida EMU-medlemskap.

2 Nationalismen och extremismen i Europa måste bekämpas

Den nuvarande inställningen att vi skärskådar stater som vill bli medlemmar, men att man efter medlemskap kan göra lite som man vill håller inte. Vi måste våga stå upp för de värden vi kommit överens om.

Jag skulle gärna se att kommissionen började med årliga rapporter om hur de fundamentala rättigheterna i EU upprätthålls. Hanteringen av romer är en skamfläck för Europa men det finns många fler minoriteter som inte får de rättigheter de har rätt till.

Vi behöver fler europeiska ledare som uttrycker sitt motstånd mot den ökande nationalismen och i vissa fall rasismen. Det är alldeles för tyst nu och det finns uppenbara tendenser att fiska röster i grumliga vatten.

3. EUs säkerhetspolitik – men i viss mån även Sveriges - behöver dels bli mer fokuserad, dels mer inriktad på samarbete över de traditionella politikområdena

Frågan om hur mycket säkerhet EU levererat till Sverige de senare åren kan väl besvaras med ett 'sådär'.

Ett närmast vilande ESFP, en gradvis men sakta växande GUSP, och ett i måttlig takt växande samarbete kring den inre säkerheten kan nog inte sägas vara tillräckligt som resultat för att vi ska luta oss tillbaka och vara nöjda.

Ska Sverige fortsätta se EU som sin viktigaste säkerhetspolitiska aktör – vilket jag innerligt hoppas - krävs nya inspel hemifrån. Och Sverige är en duktig aktör inom flera områden - uppenbara exempel för mig är IT-säkerhet och frihet på nätet, och arbetet mot extremism, men det finns många fler - så jag hoppas att regeringen tar chansen att i högre grad sätta agendan för det fortsatta arbetet.

En annan utmaning är att skapa mer samverkan, både inom och mellan politikområdena. Vi talar ofta om att ersätta stuprör med hängrännor, men det är en sak att säga och en annan att genomföra.

Det är jag smärtsamt medveten om även i mitt dagliga arbete. Men ska vi möta dagens och morgondagens hot har vi inget val.

IT-säkerhet är kanske det bästa exemplet på behov av mer samverkan. När ens IT-systemet havererar eller attackeras är det ofta omöjligt att veta om det kommer från en statlig aktör, organiserad brottslighet eller om det bara är ett mänskligt fel som ligger bakom. Därför krävs ett nära samarbete mellan alla berörda aktörer för att möta det hotet.

Sverige behöver också bli bättre på att värdera de många hot som vi ställs inför. Många av EUs medlemsstater har tagit fram nationella säkerhetsstrategier och deras erfarenheter är goda. Kanske är tiden mogen för Sverige att göra detsamma?

I en sådan process skulle då departement, myndigheter och riksdag tvingas vara på samma sida av bordet. En sådan strategi skulle till exempel kunna förberedas av en bred parlamentarisk säkerhetsberedning.

Jag tror att en svensk säkerhetsstrategi skulle ge oss en bra grund att stå på för att möta morgondagens komplexa utmaningar. Den skulle också vara en utmärkt utgångspunkt för svenska inspel om hur en europeisk säkerhetsstrategi ska utformas.

Och slutligen, om ni upplevde att jag i några stycken lät lite bekymrad över läget i Unionen var det nog inte helt fel. Men jag väljer ändå att se framtiden an med tillförsikt, om inte annat genom filosofen Karl Poppers ord "optimism is a duty".

Med dessa ord vill jag tacka för er uppmärksamhet och ser fram emot att diskutera detta vidare med er under eftermiddagen.